

ÜNAK List'in İçerik Analizi

Ömer Dalkıran

Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Beytepe, 06800 Ankara.
omerdalkiran@hacettepe.edu.tr

Öz: Teknolojik gelişmelerle birlikte internet iletişim açısından önemli bir kanal haline gelmiştir. Tartışma listeleri ortak ilgiye sahip bireyleri bir araya getiren ortamlardır. Mesleki tartışma listeleri de özellikle bilimsel ve mesleki iletişimin gerçekleşmesinde büyük bir role sahiptir. ÜNAK List Türkiye'de kütüphanecilik alanında önde gelen tartışma listelerinden biridir. Araştırmanın amacı ÜNAK-List'e gönderilen mesajların içeriğini konusal olarak analiz etmektir. Betimleme yöntemiyle gerçekleştirilen araştırmada veri toplamak için içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre ÜNAK-List'te gönderilen mesajların yaklaşık üçte biri mesleki konularla ilgili değildir. Mesleki konularla ilgili olan mesajlar ise en çok tartışma ve bilgi aktarımı amaçlıdır. Listede gerçekleşen iletişimin genelde özgün ve bilgi aktarımı amaçlı olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Tartışma listeleri, bilimsel iletişim, ÜNAK List.

Giriş

İnternetin gelişimi ile iletişim sanal ortama kaymış ve e-posta ile iletişim yaygınlaşmıştır. Tartışma listeleri e-postalara dayalı bir iletişim ortamı sunmaktadır. Böylelikle liste üyeleri arasında bilgi paylaşımı, tartışma ve duyuru gibi çeşitli iletişim etkinlikleri gerçekleşmektedir. Mesleki ve bilimsel tartışma listeleri bilimsel iletişim için günümüzde oldukça önemli bir konumdur.

2001 yılında Yahoo Groups üzerinde oluşturulan ÜNAK-List Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği üyelerine yönelik bir tartışma listesidir. Türkiye'de kütüphanecilik alanında KUTUP-L ile birlikte en önemli iki tartışma listesinden birisidir. Liste, kurulduğu günden bu yana mesleki iletişimde önemli bir araç olmuştur. Liste aracılığıyla gönderilen mesajlar meslektaşlar arası bilimsel ve mesleki iletişimi oluşturan öğelerdir. Bu mesajların içeriği iletişimdeki konusal eğilimleri göstermesi bakımından önemlidir. Literatürde konuyla doğrudan ilgili bazı çalışmalar bulunmaktadır. 2010 yılında yapılan bir yüksek lisans tezi (Karabulut, 2010) kapsamında KUTUP-L tartışma listesinin bibliyometrik analizinin yanı sıra konusal içerik analizi de yapılmıştır. Araştırma sonucunda Liste mesajlarının %40'ının konu dışı mesajlardan oluştuğu anlaşılmıştır. En çok tartışılan konular ise bilimsel-mesleki iletişim (%17), kütüphaneler arası işbirliği (%12) ve koleksiyon (%10)'dur. Kutlama (%6,4), vefat/taziye (%3,8) ve iş ilanları (%3,5) mesajlarının oranı da dikkat çekicidir (Karabulut, 2010, s. 64). Bir başka araştırma kapsamında ise Kolej ve Araştırma Kütüphaneleri Derneği'nin (Association of College and Research Libraries - ACRL) bloğu ACRLLog'un içeriği analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre blog gönderilerinin çoğunluğu kütüphane ve bilginin teknolojik yönleri, bilgi hizmetleri, konferans duyuruları, ACRL ile ilgili bilgi, duyuru vb. ile bilimsel ve mesleki iletişim ile ilgilidir (Şeker ve Düzyol, 2011, s. 147). Sloan (2006), makalesinde elektronik tartışma listelerini tanıtıcı bilgiler vermekte ve listelerin

türsel ayrımını çeşitli açılardan ortaya koymaktadır. Çalışmada ayrıca elektronik tartışma listelerinin hem kütüphaneciler hem de satıcı firmalar için önemine değinilmektedir. Literatürde ÜNAK-List üzerine yapılmış herhangi bir çalışmaya ise rastlanmamıştır.

E-Posta ve Elektronik Tartışma Listeleri

Elektronik posta, Türkçe Sözlük'te (Türk Dil Kurumu, 2011, s. 785) "Bilgisayarlar veya bir ağ içindeki belli gönderim merkezleri arasında elektronik bilgi iletişimi, elmek, e-posta" olarak tanımlanmıştır. E-posta kullanabilmek için sistem yöneticileri tarafından oluşturulmuş bir e-posta hesabı gereklidir. Gizlilik ve güvenlik nedeniyle bu e-posta hesabı kullanıcılar tarafından özel bir kullanıcı adı ve şifre ayarlayarak kullanılabilir. E-posta temel düzey bilgisayar kullanıcıları tarafından dahi kolaylıkla erişilebilen ve kullanılabilen popüler bir iletişim aracıdır. Bireyler çoğunlukla tek bir e-posta hesabı aracılığıyla iş ve kişisel amaçlı iletişimlerini gerçekleştirmektedir (Heisler ve Crabill, 2006, s. 116). E-posta metin tabanlı mesajların karşılıklı olarak aktarımı esasına dayalı bir sistemdir. Bir e-postada standart olarak gönderici, gönderilen ve konu kısımları bulunmaktadır. Bunun yanında e-postada normal postalar gibi selamlama ve uğurlama ifadeleri de kullanılmaktadır. Ayrıca, e-postada normal mektuplardaki gibi giriş, gövde ve sonuç bölümleri bulunabilmektedir. Bu yönüyle-posta gönderen ve gönderilen kişi ile ilgili bilgileri içermesi bakımından diğer bilgisayar temelli iletişim unsurlarına göre daha belirgin bir nitelik taşımaktadır (Karabulut, 2010, s. 12). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimine paralel olarak ortaya çıkan, hızlı ve pratik bir iletişim aracı olan e-posta günümüzde de yaygın olarak kullanılmaktadır.

Elektronik tartışma listeleri elektronik konferanslar ve haber grupları olarak da bilinmektedir. Ortak akademik ilgi alanlarına sahip bireyler arasında etkileşim kurmayı sağlar (Butler, 1995, s. 52). Elektronik tartışma listesi, kayıt olarak abone (üye) olunabilen elektronik bülten panosu olarak tarif edilebilir. Bu işlem için talimatlar bulunmakla birlikte genelde liste sunucusuna çevrim içi kısa bir mesaj gönderilmesi gereklidir. Ardından üyeler listeye mesaj gönderebilir ve diğer bütün üyelere gelen mesajları alabilir. Listeler, düzgün işletilmesi için bir liste yöneticisi ya da moderatör tarafından yönetilmektedir. Ancak, işlemler çoğunlukla otomatik gerçekleştirilmektedir. Komut mesajları doğru biçimde gönderildiğinde yeni üyelikler ve bunlarla ilgili değişiklikler moderatörden bağımsız olarak hızlı bir şekilde yapılabilmektedir (Gould, 1998, s. 21). Moderatör, listeye gönderilen mesajları izleyerek mesajların listeye uygun olup olmadığını değerlendirir. Gerekli gördüğünde listedeki kargaşayı gidermek için müdahale edebilir (Butler, 1995, s. 52). Tartışma listesinin düzenli biçimde işletilmesinde temel rol moderatörüdür. Ancak bu konuda üyelerin de özenli hareket etmesi gereklidir. Özellikle çok üyesi bulunan tartışma listelerinde kontrolü sağlamak güç olabilmektedir. Bunun için listenin kapsamı ve sınırlarının önceden açık ve net bir biçimde belirlenmesi önemlidir. Tartışma listeleri çeşitli özelliklerine göre değişik türler altında sınıflandırılmaktadır. Bunlar kısaca şu şekilde özetlenebilir:

- Duyuru listesi: Üyeler yalnızca liste yetkilisi tarafından gönderilen duyuru mesajlarını alabilir, listeye mesaj gönderemez.
- Tartışma listesi: Bütün üyeler listeye mesaj gönderebilir; gönderilen bütün mesajlar bütün üyelere dağıtılır. İnteraktif bir iletişim söz konusudur.
- Açık (Kamu) listeler (i): Üyelik sınırlaması yoktur. Herkes listeye katılabilir.

- Özel (Kapalı) listeler: Belirli bir gruba özel listelerdir. Liste yöneticisi grup dışındakilerin üyelik taleplerini reddedebilir.
- Moderatörlü listeler: Listeye gönderilen mesajlar moderatör kontrolünden geçtikten sonra dağıtılır. Böylece konuyla ilgili olmayan tartışmalar engellenmiş olur. Ancak mesajların dağıtımı gecikebilmektedir.
- Moderatörsüz listeler: Mesajlar moderatör tarafından kontrol edilmeden dağıtılır. İnteraktif iletişim ve bilgi paylaşımı olanağı sunar. Ancak, kişisel mesajların yanlışlıkla listeye gönderimi ve öfkeli tartışmaların doğması gibi dezavantajları vardır.
- Arşivlenen listeler: Mesajların otomatik olarak arşivlendiği listelerdir. İyi bir arşivde mesaj konusu, gönderen kişi vb. ölçütlere göre sağlıklı arama yapılabilir. Bu arşivler spesifik konularda aranılan bilgiler için önemli bir kaynaktır.
- Arşivlenmeyen listeler: Mesajlar listede arşivlenmez. Silinen bir mesajı elde etmenin tek yolu varsa liste üyelerinden mesajın kopyasını temin etmektir. Bu tür listelere üye olanlar ilgilendikleri mesajları saklama konusunda dikkatli olmalıdır (Sloan, 2006, s. 207-210).

Hangi tür olursa olsun tartışma listeleri grup üyeleri arasında iletişimi sağlamada önemli bir konuma sahiptir. Hızlı ve etkili bir iletişim ortamı olarak tartışma listeleri özellikle akademik çevrelerde bilimsel iletişim amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kütüphanecilik Alanında Tartışma Listeleri

Dünyada kütüphanecilik alanında birçok tartışma listesi bulunmaktadır. Bu listelerden köklü olanlardan bazılarına bu bölümde kısaca değinilmektedir.

PACS-L: The Public-Access Computer Systems Forum (PACS-L) kütüphanelerde son kullanıcı bilgisayar sistemleriyle ilgili bir tartışma listesidir. Listede dijital kütüphaneler, dijital medya, elektronik kitaplar, elektronik dergiler, elektronik yayıncılık, internet bilgi kaynakları ve çevrimiçi kataloglar gibi konular tartışılmaktadır. 1989 yılında Charles W. Bailey, Jr. tarafından kurulan listeye Houston Üniversitesi Kütüphanesi servis sağlamaktadır (PACS-L, 2006).

LIBREF-L: 1990 yılında Kent State Üniversitesi kütüphanecileri tarafından kurulmuş bir tartışma listesidir. Uluslararası katılımlı ve moderatörlü olan liste bir ekip tarafından yönetilmektedir. Listede kütüphane danışma hizmetleriyle ilgili konular tartışılmaktadır (Karabulut, 2010, s. 16; LIBREF-L, 2014).

PUBLIB: 1992 yılında Jean Armour Polly ve John Iliff tarafından kurulmuştur. Liste sırasıyla NYSERNET, UC Berkeley SunSITE ve WebJunction üzerinde hizmet vermiştir. Günümüzde ise OCLC üzerinde yayınına devam etmektedir. Listede halk kütüphaneciliği ile ilgili konular tartışılmaktadır. (PubLib, 2014).

WEB4LIB: 1994 yılında kurulan listenin servis sağlayıcıları Notre Dome Üniversitesi ve Roy Tennant'tır. Yaklaşık 4700 üyesi bulunan listeye günlük ortalama 5-10 arasında mesaj gönderilmektedir. Listede kütüphanelerde Web tabanlı hizmetler ve uygulamalarla ilgili konular tartışılmaktadır (Web4Lib, 2014).

BI-L/ILI-L: The Information Literacy Instruction Discussion List (ILI-L), 1990 yılında Martin Raish tarafından BI-L adıyla kurulmuş, 2002 yılından itibaren ise ILI-L adıyla yayın hayatına devam eden bir tartışma listesidir. Listenin servis sağlayıcısı Amerikan

Kütüphane Derneği'dir (ALA). Listede bilgi okuryazarlığı ile ilgili konular tartışılmaktadır (ALA, 2014).

Türkiye'de kütüphanecilik alanında tartışma listelerinin başında Türk kütüphaneciliği iletişim listesi olan KUTUP-L (KUTUP-L Bilgi Sayfası, 2014) gelmektedir. Diğer tartışma listeleri ise ÜNAK List (UNAK Listesi - Yahoo Groups, 2014), Türkiye-Okul Kütüphanecileri Listesi (Türkiye-Okul Kütüphanecileri listesi.. - Yahoo Groups, 2000) ve ANKOS Açık Erişim Tartışma Listesidir (Ankos-ae Bilgi Sayfası, 2014).

ÜNAK List

ÜNAK List 2001 yılında ÜNAK üyeleri arasında mesleki iletişimi sağlama amacıyla Yahoo Groups üzerinde kurulan bir tartışma listesidir. Grup sayfasında Listenin tanıtımı şu şekilde yapılmaktadır (UNAK Listesi - Yahoo Groups, 2014):

UNAK-List Derneğimizin tüzüğünde belirtilen amaçlar doğrultusunda üyeleri ile iletişim kurmak dernek etkinliklerinden üyelerini haberdar etmek ve mesleki bilgi alışverişinde bulunmak amacı ile kurulmuş moderator kontrollü kapalı bir listedir. Bu listeye yukarıda belirtilen konular dışında gönderilen iletiler listede dağıtılmaz. Liste üyeliği UNAK üyeliği ile birlikte başlar. Dernek üyesi olmayan listeye üye olamaz.

Yapılan tanımlamayı daha iyi anlayabilmek için Derneğin amacını da ele almak gereklidir. Derneğin amacı Dernek tüzüğünde yer aldığı biçimiyle şu şekildedir (ÜNAK, 2013):

Madde 3- Derneğin amacı: Üniversite ve araştırma kütüphanelerinin, dokümantasyon ve enformasyon merkezlerinin ve özel kütüphanelerin, günümüzde hızla değişen ve gelişen teknolojiye bağlı olarak ortaya çıkan sorunlarını incelemek; diğer ülkelerdeki benzer sorun ve çözümlerle karşılaştırmalar yapmak; bu bilgi merkezlerinde çalışan personelin çeşitli sorunlarını irdelemek ve çözüm aramak; yeni teknolojinin uygulanması konusunda faaliyetlerde bulunmak; kısaca bu bilgi merkezlerinin çağdaş kütüphanecilik anlayışına ve işlevlerine uygun olabilmesi için gereğini yapmaktır.

Yukarıda verilen ifadeler çerçevesinde Derneğin amacının kısaca üniversite ve araştırma kütüphaneleri ile özel kütüphaneler kapsamında bilgi hizmetlerinin geliştirilmesi olduğu söylenebilir. Liste tanıtımında Derneğin amaçlarıyla ilişkili olarak üyeler arası iletişim, dernek etkinlikleri ve mesleki amaçlar dışında mesaj gönderilemeyeceğinin belirtilmesi liste kurallarının açık ve net bir biçimde ortaya konulmuş olması açısından önemlidir. Ancak, Dernek tüzüğünde belirtilen amaçlarla birlikte düşünüldüğünde bile bu ifadelerin çok genel kaldığı değerlendirilmektedir. Örneğin taziye ve kutlama gibi mesajların belirtilen amaçlar kapsamında düşünülüp düşünülemediği açık değildir.

Kapalı bir grup olan ÜNAK-List'e üye olmak için liste yöneticisinin onayı gereklidir. Üyeler e-posta adreslerini gizleyemez. Listeye bütün üyeler mesaj gönderebilmektedir. Listeye ekli mesajlar da gönderilebilmektedir. Kolejler ve Üniversiteler kategorisinde sınıflandırılan grup Yahoo Grup Dizini'nde (Yahoo Groups Directory) listelenmektedir. 25 Mart 2014 itibariyle Listenin 391 üyesi vardır (UNAK Listesi - Yahoo Groups, 2014).

ÜNAK List özellikle üniversite ve araştırma kütüphaneleri bağlamında konuları tartışmak amacıyla kurulmuş önemli bir tartışma listesidir. Bununla birlikte liste mesajları izlendiğinde genel olarak kütüphanecilik alanının çok çeşitli konularında tartışmalar yapıldığı da görülmektedir. Dolayısıyla uygulamada ÜNAK-List'in yalnızca üniversite

ve araştırma kütüphanelerinden ziyade Türk kütüphaneciliğiyle ilgili hemen her konuyu kapsayan bir tartışma listesi olduğu söylenebilir.

Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Araştırmanın amacı ÜNAK-List'e gönderilen mesajların içeriğini konusal olarak analiz etmektir. Böylelikle listeye gönderilen mesajların mesleki ve bilimsel açıdan değeri belirlenebilecektir. Ayrıca liste üzerinden gerçekleşen iletişimin zamana göre değişimi ortaya konulabilecektir. Bu bağlamda araştırma sonuçlarının kütüphanecilik alanındaki değişim ve gelişmeleri izlemeye olanak sağlayabileceği umulmaktadır.

Araştırma kapsamında ÜNAK-List'e gönderilen e-posta mesajları incelenmiştir. ÜNAK-List 12 Haziran 2001 tarihinde yayına başlamıştır. Yahoo Groups ara yüzünden oturum açılarak Listeye gönderilen mesajlar ve adetleri aylık ve yıllık dilimler halinde görülebilmektedir. Ancak bu arşiv üzerinde 2001 ve 2002 yıllarına ait bütün mesajlara ve 2003 yılının Ocak ayına ait bazı mesajlara ulaşılamadığından belirtilen tarihlerdeki mesajlar araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Araştırma 2003 yılının Ocak ayı ile 2014 yılının Nisan ayı (5 Nisan) arası bütün mesajları kapsamaktadır. Bu çerçevede araştırmanın evreni 3749 mesajdan oluşmaktadır. %95 güven aralığı ile evreni temsil edebilecek örneklem sayısı ise 348 olarak hesaplanmıştır. Tabakalı rastgele örneklem seçimi yöntemiyle her ay ve yıldan kaç mesajın inceleneceği belirlenmiş ve değerlendirilmeler bu mesajlar üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Betimleme yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmada veri toplamak için içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Betimleme, bir durumu açıklama, değerlendirme yapma ve olaylar arası ilişkileri ortaya çıkarmayı amaçlayan bir araştırma yöntemidir. Betimleyici araştırma ele alınan durumun kapsamlı biçimde incelenmesi ve açıklanması temeline dayanır (Gökdere, 2013). İçerik analizi "Çok çeşitli söylemlere uygulanan birtakım metodolojik araç ve tekniklerin bütünü" olarak tanımlanmaktadır. İçerik analizi, okuyucunun öznel yorumuna karşı nesnel bir okuma sunar. Bir söylemde görünen ve algılanan içerik yerine gizli kalmış içeriği ortaya koymayı amaçlar. Bir anlamda içerik analizi "mesajda, bireyi görünmeden etkileyen öğelerin belirlenmesine yönelik "ikinci bir okuma"dır" (Bilgin, 2006, s. 1). İçerik analizi analitik betimleme ve kodlama (kategorisel analiz) ile çıkarım aşamalarından oluşmaktadır. İlk adım iletişim veya anlam maddelerinin sınıflandırılarak sıklıklarının belirlenmesini kapsar. İkinci aşamada ise elde edilen veriler ışığında nedenler ve etkenler hakkında yordamlar yapılır (Bilgin, 2006, s. 11-15).

ÜNAK-List'e 2003-2014 yılları arasında gönderilen e-posta mesajları çalışmada kullanılan verileri oluşturmaktadır. Liste ile ilgili genel istatistikler (mesajların aylara ve yıllara göre dağılımı, toplam üye ve mesaj sayısı) listeye gönderilen toplam mesaj sayıları (2001-2014 yılları arası) üzerinden verilmiştir. İçerik analizi ve diğer genel istatistikler ise tabakalı örneklem yöntemi kullanılarak belirlenen mesajlar üzerinden gerçekleştirilmiştir.

ÜNAK-List mesajlarını otomatik olarak bir Excel dosyasına çekme olanağı bulunmadığından Listede yer alan mesajlar kopyala-yapıştır yöntemiyle Word ve Excel dosyalarına kayıt edilmiştir. Excel dosyasında mesajların sıra numarası, tarihi, konusu, mesajın gönderildiği ay ve yıl için sütunlar oluşturulmuştur. Böylelikle aylık ve toplam

mesaj sayıları ve mesajların konuları hakkında istatistikler elde edilmiştir. Mesajlar konularına ve gönderilme amaçlarına göre (niyet analizi) sınıflandırılmıştır.

Konusal analiz için Jarvelin ve Vakkari (1990) tarafından oluşturulan ve Karabulut (2010) tarafından KUTUP-L'nin analizi için uyarlanan konusal sınıflama kullanılmıştır.

Literatürde elektronik tartışma listelerinin içeriğinin analiz edildiği çalışmalarda çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Karabulut'un (2010, s. 20-21) aktardığına göre Bellack ve diğerleri (1966) tarafından oluşturulan ve Piburn ve Middleton (1997) ile Nicklas (2002) tarafından kullanılan modele göre iletişim inisiyatifli (initiatory) ve dönüşlü (reflexive) olarak iki gruba ayrılmıştır. Buna göre sorular, yorumlar ve istekler inisiyatifli hareketleri; sorulara verilen yanıtlar, yanıtlara karşılık verilen yanıtlar, değerlendirmeler, yorumlar, direktifler ve emir kipi ifadeleri ise dönüşlü hareketleri oluşturmaktadır. Niyet analizi için ise bilgi aktarımı (IT, information transfer), bilgi isteği (IR, information request) ve tartışma (IS, discussion of an issue) kategorileri kullanıldığı belirtilmektedir (Berman, 1996; aktaran: (Karabulut, 2010, s. 20). Bu çalışmada mesajların niyet analizi için iki yöntem birlikte kullanılmıştır.

Karabulut'a göre (2010, s. 57) mesajların yönlendirilmiş olması ve bağlantılar içermesi onların özgün olmadığını, web ortamında hazır elde edilen bilgileri içerdiğini göstermektedir. Bu kaynakların kullanımı bazen gerekli ve yararlı olmakla birlikte yoğun kullanıldığında özgün tartışma ortamını zedelemekte ve bilgi tekrarına neden olmaktadır. Bu bağlamda çalışmada ayrıca yönlendirilmiş ve bağlantılı mesajlar tespit edilerek listedeki iletişimin özgünlüğü de belirlenmiştir.

Araştırma Problemi ve Hipotez

Literatürde ÜNAK-List'te gerçekleşen iletişime ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla araştırma "Mesleki bir tartışma listesi olan ÜNAK-List'te e-postalar kanalıyla gerçekleşen iletişim hakkında kapsamlı ve yeterli bilgi bulunmaması" problemi üzerinde temellendirilmiştir.

Araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen ve yanıtı aranacak olan araştırma soruları şunlardır:

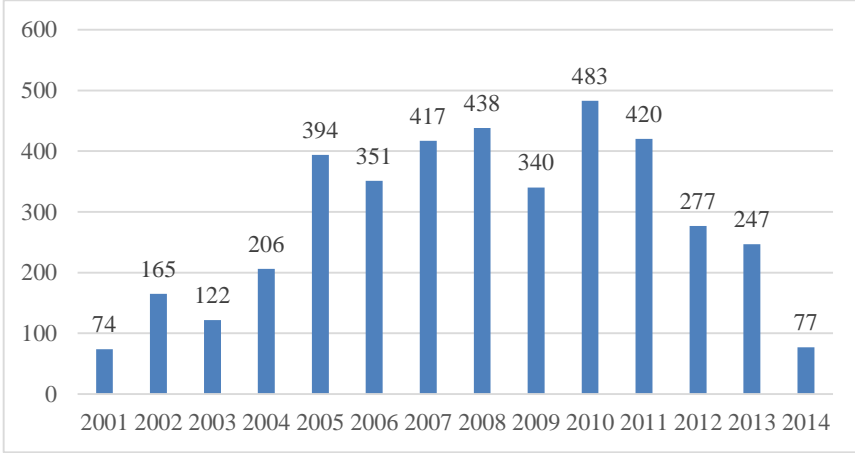
- ÜNAK-List'e gönderilen mesajlarda hangi konular ele alınmaktadır?
- Mesajlar Listeye hangi amaçlarla gönderilmektedir?
- Yıllara göre Listeye gönderilen mesajların konusal dağılımı nasıl gerçekleşmektedir?
- Liste kapsamında gerçekleşen iletişim zamana göre nasıl bir değişim ve gelişim göstermiştir?

Araştırmanın hipotezi "ÜNAK-List" tartışma listesindeki (mesajlara yansıdığı ölçüde) bilimsel ve mesleki iletişim zamana göre değişim geçirmektedir" biçiminde oluşturulmuştur.

Bulgular ve Değerlendirme

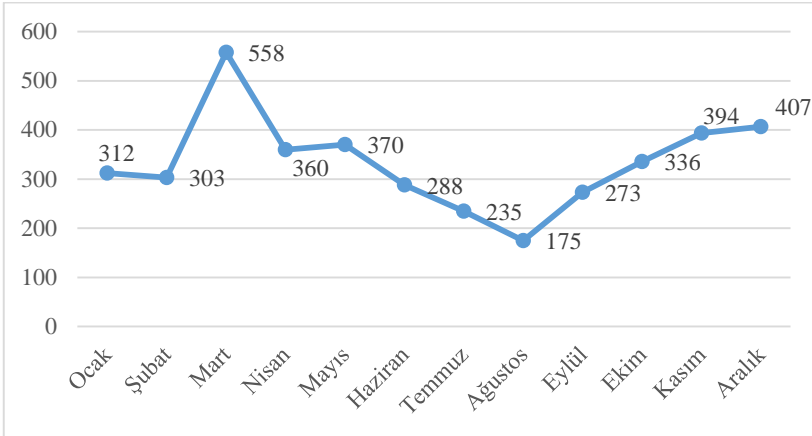
Çalışmanın bu bölümünde ÜNAK-List'in içerik analizine ilişkin bulgular verilmekte ve bunlarla ilgili değerlendirmeler yapılmaktadır. Listeye 2001-2014 döneminde toplam

4011 mesaj gönderilmiştir ve gönderilen bütün mesajların yıllara göre dağılımı Şekil 1'de verilmektedir.

Şekil 1. Mesajların yıllara göre dağılımı

Mesajların yıllara göre dağılımında düzenli bir artış ya da azalış bulunmamaktadır. Mesajların yıllara göre dağılımı dengesiz gözükmektedir. Bununla birlikte genel olarak 2001 yılından başlayarak mesajların artış gösterdiği ve 2012 yılından itibaren azalmaya başladığı görülmektedir. 2005-2011 yılları arası en çok mesajın gönderildiği yıllar olarak dikkat çekmektedir. En fazla mesaj gönderilen yıl ise 2010'dur. Mesajların aylara göre dağılımını gösteren grafik Şekil 2'de sunulmaktadır.

Şekil 2. Mesajların aylara göre dağılımı

Aylara göre mesaj dağılımına incelendiğinde en çok mesajın Mart ve Aralık ayında gönderildiği görülmektedir. Haziran-Eylül arası dönem ise en az mesaj gönderilen aylardır. Karabulut'un (2010, s. 28) da dediği gibi Mart ve Aralık ayında mesajların artmasında Kütüphane Haftası ve yılbaşı kutlamaları etkili olduğu söylenebilir. Yaz aylarında ise doğal olarak okulların tatili ve yıllık izin gibi nedenlerle mesajların gönderimi azalmaktadır.

Buraya kadar yapılan değerlendirmeler bütün mesajlar (4011) temel alınarak yapılmıştır. Çalışmanın bundan sonraki kısmında ise mesajların içerik analizi örneklem (348) üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede öncelikle mesajların gönderim amaçlarına göre dağılımı yapılmıştır. Tablo 1’de mesajların gönderim amaçlarına göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 1. Mesajların gönderim amaçlarına göre dağılımı

Mesajın türü	n	%
İnisiyatifli	301	86,5
Dönüşlü	47	13,5
Toplam	348	100,0

Mesajların büyük çoğunluğunun inisiyatifli (iletişimi başlatan) mesajlar olduğu görülmektedir. Buna göre ÜNAK-List inisiyatif yoğunluklu bir mesaj dağılımına sahiptir. Bir diğer yaklaşım kapsamında ise mesajların gönderim amaçları Tablo 2’de bilgi isteme, tartışma ve bilgi aktarımı olarak gruplandırılmıştır. Listeye gönderilen mesajların çoğunluğunun %93,4) bilgi aktarımı amaçlı olduğu görülmektedir. Tartışma (%4,3) ve bilgi isteme (%2,3) amaçlı mesajların oranı ise çok düşük düzeyde kalmıştır. Buna göre Listede gerçekleşen iletişim çok büyük oranda bilgi aktarımı amaçlıdır.

Tablo 2. Mesajların gönderim amaçlarına göre dağılımı

Mesajların amacı	n	%
Bilgi isteme	8	2,3
Tartışma	15	4,3
Bilgi aktarımı	325	93,4
Toplam	348	100,0

Listede paylaşılan mesajların özgün olup olmadığını belirlemek amacıyla Tablo 3 ve 4’te mesajlar yönlendirilmiş olup olmadıklarına ve bağlantı içerip içermediklerine göre gruplandırılmıştır. Listeye gönderilen mesajların büyük bir çoğunluğu (%93,4) özgündür. Bu açıdan liste iletişiminin genel olarak özgün bir nitelikte olduğu söylenebilir. Başka bir web sayfasına bağlantı içermeyen mesajların oranı %68,4 iken, bağlantı içeren mesajların oranı %31,6’dır. Bağlantılı mesajların oranının az olması listedeki iletişimin özgünlüğünü destekleyen bir unsur olarak düşünülebilir.

Tablo 3. Özgün ve yönlendirilmiş mesajların dağılımı

Mesaj türü	n	%
Özgün	325	93,4
Yönlendirilmiş	23	6,6
Toplam	348	100,0

Tablo 4. Bağlantı içeren mesajların dağılımı

Mesaj türü	n	%
Bağlantısız	238	68,4
Bağlantılı	110	31,6
Toplam	348	100,0

Liste mesajları herhangi bir konu içerip içermediğine göre de değerlendirilmiştir. Mesajların konusal dağılımı Tablo 5’te verilmiştir.

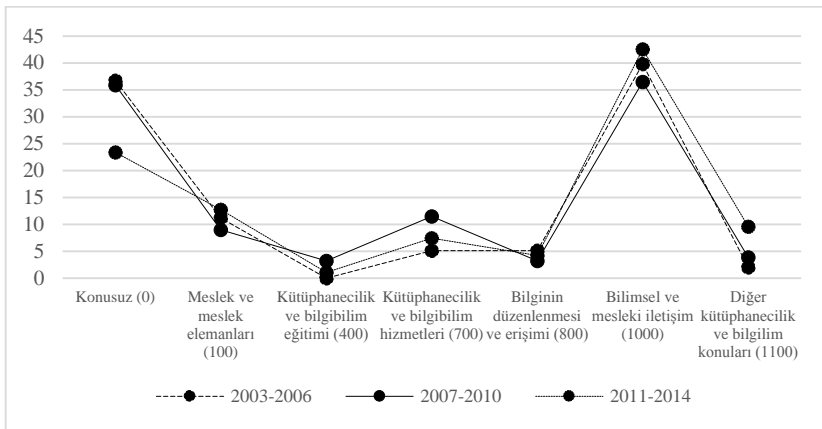
Tablo 5. Mesajların konularına göre dağılımı

Konular	Kodlar	n	%
KONUSUZ	000	114	32,8
MESLEK VE MESLEK ELEMANLARI (100)			
Mesleki sorunlar	100	13	3,7
Dernek çalışmaları	101	24	6,8
Alt toplam (100)		37	10,6
KÜTÜPHANECİLİK VE BİLGİBİLİM EĞİTİMİ (400)		6	1,7
KÜTÜPHANECİLİK VE BİLGİBİLİM HİZMETLERİ (700)			
Kütüphanelerarası işbirliği	701	4	1,1
Koleksiyon	702	11	3,1
Kütüphane binaları ve donanım	705	2	0,5
Kütüphane yönetimi ve planlaması	706	5	1,4
Kütüphane otomasyonu	707	2	0,5
Alt toplam (700)		24	6,6
BİLGİNİN DÜZENLENMESİ VE ERİŞİMİ (800)			
Kataloglama	801	3	0,9
Bilgi erişim	803	3	0,9
Veri tabanları	805	8	2,3
Alt toplam (800)		14	4,1
BİLİMSEL VE MESLEKİ İLETİŞİM (1000)			
Bilimsel ve mesleki yayıncılık	1001	21	6,0
Atıf analizi çalışmaları	1002	1	0,3
Bilimsel ve mesleki iletişimin diğer yönleri	1003	114	32,8
Alt toplam (1000)		136	39,1
DİĞER KÜTÜPHANECİLİK VE BİLGİLİM KONULARI (100)	1100	17	4,9
Toplam		348	100,0

Mesajlar değerlendirilirken sosyal etkinlikler, kutlama, vefat-taziye ve meslekle ilgili olmayan konulara ilişkin mesajlar “konusuz” olarak kabul edilmiştir. Tabloda görüleceği üzere mesajların yaklaşık üçte biri (%32,8) herhangi bir mesleki konu içermemektedir. Mesleki bir tartışma listesinde mesleki olmayan konuları içeren iletişimin fazlalığı bir olumsuzluktur. Konulu mesajlar açısından bakıldığında ise bilimsel ve mesleki iletişim konusundaki mesajların oranı (%39,1) dikkat çekicidir. Bunun nedeni listede büyük çoğunlukla mesleki konferans, toplantı vb. duyurularının çok sıklıkla yapılmasıdır. Liste aracılığıyla üyeler en çok bilimsel ve mesleki iletişim konusunda konularında iletişim kurmaktadır. Daha sonra en çok üzerinde durulan konu ise “meslek ve meslek elemanları”dır. Liste iletişimde meslek derneklerine ilişkin konular ve meslek elemanlarının özlük hakları da önemli bir yer tutmaktadır. Kütüphanecilik ve bilgilim hizmetleri (%6,6), diğer kütüphanecilik ve bilgilim konuları, bilginin düzenlenmesi ve erişimi (%4,1) ile kütüphanecilik ve bilgilim eğitimi (%1,7) konularının oranının düşük olduğu görülmektedir. Listede mesleğin özünde yer alan teknik konular (kütüphanelerarası işbirliği, bilgi erişim, kataloglama vb.) üzerinde yeterince durulduğunu söylemek güçtür.

Listede gerçekleşen iletişimin zamana göre nasıl bir gelişim gösterdiğini saptamak amacıyla dörder yıllık dilimler halinde mesajların konularının dağılımı belirlenmiş ve bulgular Şekil 3’te verilmiştir. Şekil 3’te her konunun belirtilenen dönem içindeki toplam mesaja göre oranını (%) gösteren değerler sunulmaktadır. Görüldüğü üzere konusuz mesajların oranında dönemlere göre düşüş gözlenmektedir ve 2011-2014 dönemine geldiğinde, konusuz mesajların oranı %23 olmuştur. Meslek ve meslek elemanları, kütüphanecilik ve bilgilim eğitimi, kütüphanecilik ve bilgilim hizmetleri, bilginin düzenlenmesi ve erişimi ile bilimsel ve mesleki iletişim konularındaki mesajların

dönemlere göre dağılımı ise düzenli olarak artış ya da azalış göstermemektedir. Dönemsel olarak mesajların dağılımı dengesizdir. Diğer kütüphanecilik ve bilgilendirme konularındaki mesajların oranı ise 2003-2006 döneminden itibaren düzenli olarak (%2-%4-%10) artmıştır. Listede kütüphanecilik ve bilgilendirme alanıyla ilgili konular üzerine gerçekleşen iletişimin payı zaman içinde artış göstermiştir. Öte yandan belirtilen bütün dönemlerde listeye en yüksek oranda bilimsel ve mesleki iletişim konulu mesajlar gönderilmiştir. 2003-2006 arası dönemde mesajların %40'ını bilimsel ve mesleki iletişim konusundayken 2007-2010 arası dönemde %37'si ve 2011-2014 döneminde ise %43'ü bu konudadır. Listenin ilk zamanlarında olduğu gibi günümüzde de iletişimin büyük oranda bilimsel ve mesleki iletişim konusu üzerinde odaklandığı görülmektedir. Kuşkusuz bunda geçmişten günümüze mesleki konferans ve toplantı etkinliklerinin artışı da etkili olmuştur. Zira mesleki konferans haberleri bilimsel ve mesleki iletişimin temel konularından birini oluşturmaktadır.

Şekil 3. Mesaj konularının yıllık dilimlere göre dağılımı

Konusuz mesajlar hariç tutularak konu içeren mesajların konuları ve gönderim amaçlarına göre dağılımı belirlenmiş ve veriler Tablo 6 ve 7'de sunulmuştur.

Tablo 6. Mesaj konularının gönderim amaçlarına göre dağılımı I

Mesaj konuları	İnisiyatifli	%	Dönüşlü	%	Toplam
Mesleki sorunlar	11	4,7	2	0,9	13
Dernek çalışmaları	16	6,8	8	3,4	24
Kütüphanecilik ve bilgilendirme eğitimi	6	2,6	0	0,0	6
Kütüphanelerarası işbirliği	2	0,9	2	0,9	4
Koleksiyon	10	4,3	1	0,4	11
Kütüphane binaları ve donanım	2	0,9	0	0,0	2
Kütüphane yönetimi ve planlaması	3	1,3	2	0,9	5
Kütüphane otomasyonu	2	0,9	0	0,0	2
Kataloglama	2	0,9	1	0,4	3
Bilgi erişim	1	0,4	2	0,9	3
Veri tabanları	7	3,0	1	0,4	8
Bilimsel ve mesleki yayıncılık	20	8,5	1	0,4	21
Atıf analizi çalışmaları	1	0,4	0	0,0	1
Bilimsel ve mesleki iletişimin diğer yönleri	107	45,7	7	3,0	114
Diğer kütüphanecilik ve bilgilendirme konuları	16	6,8	1	0,4	17
Toplam	206	88,0	28	12,0	234

Hatırlanacağı üzere mesajların büyük çoğunluğu (%86) iletişimi başlatıcı özelliğe sahiptir. Benzer bir durum konulu mesajlar için de geçerlidir. Tablo 6 verilerine göre mesajların büyük bir çoğunluğunun (%88) inisiyatifli olduğu görülmektedir. Konu gruplarına göre bakıldığında da tablo değişmemektedir. Bütün konu gruplarındaki mesajlar çok büyük çoğunlukla inisiyatiflidir. Dönüşlü mesajların oranı ise çok düşük düzeydedir. Buna göre yalnızca konulu mesajlar dikkate alındığında da liste iletişimi inisiyatif yoğunluklu bir yapıdadır. Liste iletişiminde iletişimi başlatıcı nitelikte mesajlar önemli bir yere sahiptir.

Tablo 7. Mesaj konularının gönderim amaçlarına göre dağılımı II

Mesaj konuları	Bilgi isteme		Tartışma		Bilgi aktarımı		Toplam
		%		%		%	
Mesleki sorunlar	0	0,0	1	0,4	12	5,1	13
Dernek çalışmaları	0	0,0	4	1,7	20	8,5	24
Kütüphanecilik ve bilgilendirme eğitimi	0	0,0	0	0,0	6	2,6	6
Kütüphanelerarası işbirliği	0	0,0	0	0,0	4	1,7	4
Koleksiyon	1	0,4	0	0,0	10	4,3	11
Kütüphane binaları ve donanım	0	0,0	0	0,0	2	0,9	2
Kütüphane yönetimi ve planlaması	0	0,0	0	0,0	5	2,1	5
Kütüphane otomasyonu	0	0,0	0	0,0	2	0,9	2
Kataloglama	1	0,4	0	0,0	2	0,9	3
Bilgi erişim	1	0,4	1	0,4	1	0,4	3
Veri tabanları	1	0,4	1	0,4	6	2,6	8
Bilimsel ve mesleki yayıncılık	1	0,4	0	0,0	20	8,5	21
Atıf analizi çalışmaları	0	0,0	0	0,0	1	0,4	1
Bilimsel iletişimin diğer yönleri	3	1,3	111	47,4	0	0,0	114
Diğer kütüphanecilik konuları	0	0,0	2	0,9	15	6,4	17
Toplam	8	3,4	120	51,2	106	45,2	234

Daha önce listeye gönderilen bütün mesajlar amaçlarına göre belirlenmişti ve mesajların çoğunluğunun (%93,3) bilgi aktarım amaçlı olduğu görülmüştü. Konu içeren mesajların gönderim amaçlarına göre dağılımı ise farklılık göstermektedir. Konulu mesajlar en çok tartışma amaçlı gönderilmiş olup (%51,2), bunu bilgi aktarımı amaçlı mesajlar (%45,2) izlemektedir. Bilgi isteme amaçlı mesajlar ise çok az sayıdadır (%3,4). Mesajların yarısının tartışma amaçlı olması mesleki konularda aktif ve katılımcı bir iletişime işaret etmektedir. Bunun yanında listede büyük oranda bilgi aktarımı amaçlı iletişimin gerçekleştiği de görülmektedir. Bu bakımdan üyelerin listeyi bilgi gereksiniminin karşılanmasında önemli bir araç olarak gördüğü ve etkin olarak bilgi paylaşımında bulunmayı tercih ettiği söylenebilir.

Listedeki iletişimin niteliğinin belirlenmesinde konusuz mesajların da belirlenmesi önemli görüldüğünden bu dağılım Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Konusuz mesajların dağılımı

Tanımlama	n	%
Sosyal etkinlikler	33	28,94
Kutlama	30	26,31
Vefat	40	35,08
İlgisiz	11	9,64
Toplam	114	100

Listeye gönderilen ve mesleki bir konu içermeyen mesajlar arasında vefat ve taziye amaçlı mesajların oranı en yüksektir (%35,8). Gezi, tiyatro vb. sosyal etkinliklerle ilgili

mesajların oranı %28,94 iken bayram, görev değişikliği, emeklilik vb. kutlaması amaçlı mesajların oranı ise %26'31'dir. Listede mesleki konular dışında en çok vefat, sosyal etkinlik ve kutlama amaçlı iletişim gerçekleşmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Elektronik tartışma listeleri bilimsel ve mesleki iletişimde önemli bir unsurdur. ÜNAK-List kütüphanecilik alanında Türkiye'deki az sayıdaki tartışma listesi arasında önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada ÜNAK-List'de gerçekleşen iletişimin niteliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Listeye gönderilen mesajların gönderildiği yıllara göre dağılımı düzensizdir.
- Mesajların en çok Kütüphane Haftası ve Yılbaşı kutlamalarının gerçekleştiği Mart ve Aralık ayında gönderildiği görülmektedir. Yaz aylarında ise tatil nedeniyle gönderim azalmaktadır.
- ÜNAK-List inisiyatif yoğunluklu bir mesaj dağılımına sahiptir.
- Listede gerçekleşen iletişim genel olarak özgün olup bilgi aktarımı amaçlıdır.
- Listede en çok bilimsel ve mesleki iletişim konusu üzerinde durulmaktadır.
- Konu içeren mesajların dönemlere göre dağılımı dengesizdir. Bununla birlikte listenin ilk zamanlarındaki gibi günümüzde de iletişim genel olarak bilimsel ve mesleki iletişim konusunda gerçekleşmektedir.
- Konu içeren mesajlar dikkate alındığında liste iletişiminde iletişimi başlatıcı (inisiyatifli) nitelikte mesajlar önemli bir yere sahiptir.
- Konulu mesajlar en çok tartışma ve bilgi aktarımı amaçlı olarak gönderilmiştir.
- Konu içermeyen mesajlar açısından iletişim en çok vefat, sosyal etkinlik ve kutlama amaçlı olarak gerçekleşmektedir.

ÜNAK-List'te gerçekleşen iletişimin yaklaşık üçte biri mesleki konularla ilgisizdir. Bu durum mesleki bir tartışma listesinin kuruluş amacına uygun değildir. Liste yöneticisi konu dışı mesajlar konusunda liste üyelerini uyarmalı ve bunları engellemelidir. Bununla birlikte konu dışı mesajların çokluğu üyelerin sosyal konulardaki iletişim gereksinimini de ortaya koymuştur. Bu amaç için yalnızca bu konuların konuşulabileceği bir tartışma listesi kurulabilir. Ayrıca, tartışma listesi yerine bir forum kurularak herkesin ilgisini çeken konuyla ilgilenmesi de sağlanabilir.

Kaynakça

ALA Mailing List Service. (2014). 5 Nisan 2014 tarihinde <http://lists.ala.org/wws> adresinden erişildi.

Ankos-ae Bilgi Sayfası. (2014). 1 Nisan 2014 tarihinde http://mail.ankos.gen.tr/mailman/listinfo/ankos-ae_ankos.gen.tr adresinden erişildi.

Bellack, A.A. ve diğerleri (1966). *The language of the classroom*. New York: Teachers College Press.

Berman, Y. (1996). Discussion groups in the Internet as sources of information: the case of social work. *Aslib Proceedings*, 48(2), 31-36.

Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi: teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Butler, J. (1995). Scholarly resources on the Internet. *Campus-wide Information Systems*, 12(3), 51–52.
- Gould, S. (1998). “Apologies for cross-posting”: a brief look at Internet discussion lists in interlibrary loan and document delivery. *Interlending & Document Supply*, 26(1), 21–24.
- Gökdere, M. (2013). *Bilimsel araştırma teknikleri*.
<http://muratgokdere.net/forstudents/bil.aras.tek.ppt> adresinden erişildi.
- Heisler, J.M. ve Crabill, S.L. (2006). Who are “stinkybug” and “Packerfan4”? Email pseudonyms and participants’ perceptions of demography, productivity, and personality. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(1), 114–135. doi:10.1111/j.1083-6101.2006.00317.x
- Jarvelin, K. ve Vakkari, P. (1990). Content analysis of research articles in library and information science. *Library and Information Science Research*, 12, 395–421.
- Karabulut, D. (2010). *Bilgisayara dayalı iletişim: KUTUP-L tartışma listesinin bibliyometrik analizi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- KUTUP-L Bilgi Sayfası. (2014). 1 Nisan 2014 tarihinde
<https://mailman.metu.edu.tr/mailman/listinfo/kutup-l> adresinden erişildi.
- LIBREF-L (2014). 5 Nisan 2014 tarihinde <http://www.lsoft.com/scripts/wl.exe?SL1=LIBREF-L&H=LISTSERV.KENT.EDU> adresinden erişildi.
- Nicklas, E.W. (2002). *The Trombone-L e-mail discussion list: an analysis of its users and content*. Yayınlanmamış doktora tezi, The University of Missouri.
- PACS-L. (2006). (Public-Access Computer Systems List). 5 Nisan 2014 tarihinde
<http://epress.lib.uh.edu/pacsl/pacsl.html> adresinden erişildi.
- Piburn, M.D. ve Middleton, J.A. (1997). Listserv as journal: computer-based reflection in a program for pre-service mathematics and science teachers. *International Conference on Science, Mathematics and Technology Education (Hanoi, Vietnam, January 6-9, 1997)*.
- PUBLIB Electronic Discussion List: General Information. (2014). 5 Nisan 2014 tarihinde
http://www.webjunction.org/documents/webjunction/PubLib_Overview.html adresinden erişildi.
- Sloan, B. (2006). Electronic discussion lists. *Journal of Library Administration*, 44(3-4), 203-225. doi:10.1300/J111v44n03_16
- Şeker, S. ve Düzyol, G. (2011). Content analysis of ACRL Blog. Y. Tonta, U. Al, P. L. Erdoğan ve A. A. Baptista (Eds.), *Digital Publishing and Mobile Technologies Proceedings. 15th International Conference on Electronic Publishing* içinde (s. 139-149). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türe sözlük*. Ş.H. Akalın ve diğerleri (Eds.), Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Türkiye-Okul Kütüphanecileri listesi.. - Yahoo Groups. (2000). 1 Nisan 2014 tarihinde
https://groups.yahoo.com/neo/groups/okul_kutuphanecileri/info adresinden erişildi.
- ÜNĀK Listesi - Yahoo Groups. (2014). 25 Mart 2014 tarihinde
<https://groups.yahoo.com/neo/groups/unak/info> adresinden erişildi.
- ÜNĀK. (2013). Tüzük. 25 Mart 2014 tarihinde <http://www.unak.org.tr/tr/hakkinda/tuzuk> adresinden erişildi.
- Web4Lib Electronic Discussion. (2014). 5 Nisan 2014 tarihinde <http://web4lib.org/> adresinden erişildi.